

ANALIZA ZASTUPLJENOSTI NASTAVNIH SADRŽAJA IZ PODRUČJA SIGURNOSNOSTI U STUDIJSKIM PROGRAMIMA SIGURNOSTI U BOSNI I HERCEGOVIONI

Prof. dr. Armin Kržalić¹

Izvorni znanstveni rad

Sažetak

Sigurnost nije sve, ali sve drugo bez sigurnosti je ništa. Ako ovom dodamo još vrijeme u kojem se svijet ubrzano mijenja, onda imamo jak motiv kako bi poduzeli određene radnje u cilju unapređenja razumijevanja sigurnosti. Najbolji pristup razumijevanja sigurnosti, jeste onaj, naučni. Zbog toga i opredjeljenje da u ovom radu istražujemo i analiziramo stanje i zastupljenost nastavnih sadržaja-nastavnog predmeta iz područja sigurnosti u novim akreditovanim studijskim programima sigurnosti u Bosni i Hercegovini. U fokusu istraživanja rada, su programi pet visokoškolskih ustanova sa međusobnom komparacijom istih. U radu su korištene metode analize sadržaja, deskriptivna i komparativna analiza. Kao rezultat ustanovili smo da kod pet visokoškolskih ustanova, u postojećim studijskim programima sigurnosti, studenti imaju mogućnost da izučavaju sadržaje drugih naučnih disciplina u okviru posebnih predmeta, dok je prisustvo predmeta sa sadržajem sigurnosti ispod 45 posto. Dok se sigurnosni sistem naše zemlje, kao i sigurnosni subjekti naše zemlje izučavaju samo u okviru dva studijska programa. Za nastavak istraživanja predlažemo da se uradi detaljna analiza i komparacija izučavanja postojećih nastavnih sadržaja predmeta sigurnosti, koji se izučavaju u okviru studijskih program.

Ključne riječi: sigurnost; studijski program; visokoškolska ustanova; Bosna i Hercegovina.

ANALYSIS OF THE REPRESENTATION OF TEACHING CONTENT IN THE FIELD OF SECURITY IN SECURITY STUDY PROGRAMS IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Prof. dr. Armin Kržalić²

Original scientific paper

Abstract

Security is not everything, but everything else without security is nothing. If we add to this the time in which the world is changing rapidly, then we have a strong motive to take drastic actions in order to improve the understanding of security. The best approach to understanding security is the scientific one. Hence the commitment that in this paper, we research and analyze the state and representation of teaching contents - the subject in the field of security in the new accredited study programs of security in Bosnia and Herzegovina. The focus of the research is the programs of five higher education institutions with their mutual comparison. Content analysis methods, descriptive and comparative analysis was used in the paper. As a result, we found out that in five higher education institutions, in the existing security study programs, students have the opportunity to study the contents of other scientific disciplines within special subjects, while the presence of subjects with security contents is below 45 percent. The security system, as well as the security subjects of our country, are studied only within the framework of two study programs. In order to continue the research, we propose to make a detailed analysis and comparison of the study of the existing teaching contents of security subjects, which are studied within the study programs.

Keywords: security; study program; higher education institution; Bosnia and Herzegovina.

¹ Profesor je Fakulteta za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu. Konatakt: akrzalic@fkn.unsa.ba

² Professor at the Faculty of Criminalistics, Criminology and Security Studies, University of Sarajevo. Contact: akrzalic@fkn.unsa.ba

UVOD

Sigurnost je od davnina temeljna vrijednost, i slobodno možemo reći najvažnija komponenta razvoja osobe, društva i države. Za razliku od sigurnosti sigurnosne studije su relativno mlada naučna disciplina koja se počinje sistematski izučavati na nekim univerzitetskim centrima između Prvog i Drugog svjetskog rata. Entuzijazam inspiriran Willson-ovim konceptom kolektivne sigurnosti i pobjedom globalne koalicije u Prvog svjetskom ratu, učinit će da većina teoretičara međunarodnih odnosa posmatra demokratiju, nacionalno samoopredjeljenje, razoružanje i arbitražu, kao određujuće instrumente za promociju međunarodnog mira i sigurnosti. U tom periodu u fokusu sigurnosnih studija naći će se međunarodno pravo i međunarodne organizacije, dok će se politika sile, pitanja vojne moći, vojnih saveza i vojne strategije još uvijek prvenstveno izučavati na ratnim i vojnim koledžima. Za vrijeme i odmah nakon završetka II svjetskog rata fokus sigurnosnih studija kao naučne discipline i dalje ostaje vezan za pitanje nacionalne sigurnosti, vojne moći i odnosa između velikih sila (Tatalović, 2006: 7). Razvoj političkih odnosa poslije Drugog svjetskog rata i sve izraženija međuzavisnost između vojnog strateškog planiranja, odbrane i nacionalne sigurnosne politike sa tehnološkim i ekonomskim razvojem, sve više, u ovom periodu, pomijera tematiku sigurnosne politike od čisto vojno-strateškog pitanja ka pitanjima općeg društvenog razvoja državne zajednice, podstičući širenje ove naučne discipline i na civilne visoke škole i univerzitete. Na mnogim univerzitetima osnivaju se posebni odjeli i katedre za sigurnosne studije na kojima se razvijaju prvi nastavni programi iz sigurnosnih studija sa posebnim pedagoškim pristupom. Od sredine 1950-ih do sredine 1960-ih godina sigurnosne studije kao naučna disciplina doživjet će najveću ekspanziju. To je period velike nuklearne konfrontacije između Zapada i Istoka i period straha od nuklearne katastrofe.

METODOLOGIJA

Cilj istraživanja je utvrditi stanje i zastupljenost nastavnih sadržaja- nastavnog predmeta iz područja sigurnosti u novim akreditovanim studijskim programima sigurnosti u Bosni i Hercegovini, radi kreiranja jedne neophodne osnove za uspostavljanje jedinstvenog i međunarodno usklađenog studijskog programa sigurnosti, koji bi bio usklađen i sa potrebama bh. tržišta. U istraživanju su korištene metode analize sadržaja, deskriptivna i komparativna analiza.

Istraživačko pitanje: Kakva je zastupljenost nastavnih sadržaja iz područja sigurnosti u studijskim programima sigurnosti u Bosni i Hercegovini.

Uzorak istraživanja: Uzorak istraživanja činile su visokoškolske ustanove (pet) koje imaju studijski program sigurnosti (dvije javne i tri privatne)

1. Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, Univerzitet u Sarajevu;
2. Fakulte političkih nauka, Sigurnosne i mirovne studije, Univerzitet u Sarajevu;
3. Fakultet za bezbjednost i zaštitu, Banja Luka Univerzitet Sinergija- Bijeljina;

4. Visoka škola „LOGOS Centar“- Studijski program: Sigurnosne studije, Mostar; i
5. Fakultet za kriminalistiku i sigurnost, Sveučilište/Univerzitet „INTERLOGOS“ u Kiseljaku.

Za istraživanje i analizu rezultata utvrdene su slijedeće **varijable**:

I. Opći podaci o visokoškolskoj ustanovi sa akreditovanim studijskim programom sigurnosti

1. Vlasništvo (javni privatni)
2. Mjesto izvođenja studijskog programa sigurnosti
3. Naziv visokoškolske ustanove
4. Vrste studija

II. Podaci o zastupljenosti predmeta sigurnosti u studijskim programima

5. Godina studija
6. Broj predmeta sigurnosti
7. Ukupni broj predmeta tokom cijelog studije
8. Ukupan broj ECTS bodova

III. Popis predmeta studijskog programa sigurnosti u kojima je sigurnost programskih sadržaj tih predmeta

9. redni broj
10. naziv predmeta
11. Semestar
12. Status predmeta: obavezni/ izborni

IV Zbirni podaci o studijskom programu za visokoškolsku ustanovu

13. Broj posebnih predmeta
14. Broj predmeta u kojima je sigurnost ili materija koja se veže za sigurnost programski sadržaj tog predmeta.
15. Ukupni broj predmeta studijskog programa.

Vremenski okvir. Analiza programa se odnosi na studijske programe do 2012. godine. Rezultati istraživanja su predstavljeni na Međunarodnoj konferenciji „Obrazovanje i sigurnost“ koja je održana 20.11.2012. godine u Tuzli. Organizator konferencije bio je Marshal Centar Alumni Asocijacije u BiH.

KOMPARATIVNA ANALIZA

Polazeći od značaja sadržaja sigurnosti u korpusu nauka i izučavanja u okviru sigurnosnih studija, kao i u korpusu drugih nauka i disciplina, te potrebi razvoja novih kompetencija stručnjaka u skladu sa potrebama bh. tržišta, ukazuje se potreba, prije svega usklađivanja postojećih i razvoja i implementacije novih, međunarodnon usklađenih samostalnih predmetnih sadržaja sigurnosti u studijskim programima sigurnosti u Bosni i Hercegovini.

Uzorak 1.

I. Opći podaci o visokoškolskoj ustanovi sa akreditovanim studijskim programom sigurnosti			
1)	Naziv visokoškolske ustanove		Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, Univerzite u Sarajevu
2)	Mjesto izvođenja studijskog programa sigurnosti		Sarajevo
3)	Vlasništvo		Javni
4)	Vrste studija		Osnovne akademske studije, Studijski program Sigurnosne studije (4 godine, 240)
II. Podaci o zastupljenosti predmeta sigurnosti u studijskim programima			
	5) Godina studija	6) Broj predmeta sigurnosti	7) Ukupni broj predmeta tokom godine studija
	I	1	11
	II	4	11
	III	5	10
	IV	8	9
			8) Ukupan broj ECTS bodova/kredita
			60
			60
			60
			60
III. Popis predmeta studijskog programa sigurnosti u kojima je sigurnost programskih sadržaj tih predmeta			
9) Redni broj	10) Naziv predmeta	11) Semestar	12) Status predmeta: obavezni/ izborni
1.	Osnovi sigurnosti	I	Obavezni
2.	Policija i društvo	III	Obavezni
3.	Sigurnosna kultura	III	Izborni
4.	Sigurnosni menadžment	IV	Obavezni
5.	Društvena sigurnost	IV	Izborni
6.	Socijalni konflikti	V	Izborni
7.	Zaštita i sigurnost informacija	V	Izborni
8.	Nacionalna sigurnost	VI	Obavezni
9.	Obavještajne teorije	VI	Obavezni
10.	Savremena tehnika i tehnologija sigurnosti	VI	Izborni
11.	Teorije i sistemi sigurnosti	VII	Obavezni
12.	Teorije regionalnih sig. Sekotora	VII	Izborni
13.	Osnovi detektivske službe	VII	Izborni
14.	Ekološka sigurnost	VII	Izborni
15.	Metodika istraživanja zloupotrebe osiguranja	VII	Izborni
16.	Metodologija istraživanja u sig. studijama	VIII	Obavezni
17.	Komparativni policijski sistemi	VIII	Obavezni
18.	Sistemi privatne sigurnosti	VIII	Obavezni
IV. Zbirni podaci o studijskom programu za visokoškolsku ustanovu			
13)	Broj predmeta u kojima je sigurnost ili materija koja se veže za sigurnost programski sadržaj tog predmeta		18
14)	Broj posebnih predmeta		23
15)	Ukupni broj predmeta studijskog programa		41 + Diplomski

Izvor: Informacije za studente, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, Sarajevo 2010.

Na Fakultetu za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, Univerziteta u Sarajevu koji ima dva osnovna akademska studija Sigurnosti (4 godine, 240 ECTS i 3 godine, 180 ECTS) u četverogodišnjem programu zastupljeno je 18 predmeta sa sadržajem sigurnosti (43 posto), dok 23 predmeta se ne dotiču sadržaja sigurnosti. Od navedenih 18 predmeta koji izučavaju sigurnost, devet njih su obavezni predmeti a devet izborni.

Uzorak 2.

I. Opći podaci o visokoškolskoj ustanovi sa akreditovanim studijskim programom sigurnosti				
1)	Naziv visokoškolske ustanove		Fakultet za kriminalistiku i sigurnosne studije, Univerzitet „INTERLOGOS“	
2)	Mjesto izvođenja studijskog programa sigurnosti		Kiseljak	
3)	Vlasništvo		Privatno	
4)	Vrste studija		Osnovne akademske studije, Studijski program Sigurnosne studije (4 godine, 240) + (3 godine, 180)	
II. Podaci o zastupljenosti predmeta sigurnosti u studijskim programima				
	5) Godina studija	6) Broj predmeta sigurnosti	7) Ukupni broj predmeta tokom godine studija	8) Ukupan broj ECTS bodova/kredita
	I	3	10	60
	II	8	11	60
	III	7	10	60
	IV	8	8	60
III. Popis predmeta studijskog programa sigurnosti u kojima je sigurnost programskih sadržaj tih predmeta				
9) Redni broj	10) Naziv predmeta		11) Semestar	12) Status predmeta: obavezni/ izborni
1.	Osnovi sigurnosti		I	Obavezni
2.	Uvod u sigurnosne studije		II	Obavezni
3.	Ljudska prava i sigurnost		II	Obavezni
4.	Osnove nacionalne sigurnosti		III	Obavezni
5.	Politička i sigurnosna kultura		III	Izborni
6.	Ekološka sigurnost		III	Izborni
7.	Sigurnost i međunarodni odnosi		IV	Obavezni
8.	Ekonomске osnove sigurnosti		IV	Obavezni
9.	Teorije konflikta		IV	Izborni
10.	Nove dimenzije ljudske sigurnosti		IV	Izborni
11.	Zaštita i sigurnost informacija		IV	Izborni
12.	Policija u demokratskom društvu		V	Obavezni
13.	Sigurnosni i krizni menadžment		V	Obavezni
14.	Europska sigurnost		V	Izborni
15.	Sigurnosna analitika		V	Izborni
16.	Obaviještajni kapital		VI	Obavezni
17.	Studije mira		VI	Izborni
18.	Sigurnosna politika		VI	Izborni
19.	Demokratska kontrola i nadzor sig. sektora		VII	Obavezni
20.	Savremene teorije i sistem sigurnosti		VII	Obavezni
21.	Uvod u studije terorizma		VII	Obavezni
22.	Regionalna sigurnost		VII	Izborni
23.	Komparativni policijski sistemi		VII	Izborni
24.	Metodologija istraživanja u sig. Studijama		VIII	Obavezni
25.	Politički i sigurnosni sistemi EU		VIII	Obavezni
26.	Globalizacija i sigurnost		VIII	Obavezni
IV. Zbirni podaci o studijskom programu za visokoškolsku ustanovu				
13)	Broj predmeta u kojima je sigurnost ili materija koja se veže			26

	za sigurnost programski sadržaj tog predmeta	
14)	Broj posebnih predmeta	13
15)	Ukupni broj predmeta studijskog programa	39 + Diplomski

Izvor: Univerzitet „INTERLOGOS“ u Kiseljaku, <http://www.interlogos-edu.eu>

Fakultet za kriminalistiku i sigurnosne studije, Univerziteta „INTERLOGOS“ u Kiseljaku koji ima dva osnovna akademska studija Sigurnosti (4 godine, 240 ECTS i 3 godine, 180 ECTS). Na studijskom četverogodišnjem programu Sigurnosnih studija 26 je predmeta koji u svojim sadržajim obrađuju sigurnosnu materiju (66 posto predmeta), dok njih trinaest su opći predmeti koji su iz druge naučne oblasti ili polja. Studenti polažu ukupno 39 predmeta, plus izrada diplomskog rada. Od 26 predmeta koji izučavaju sadržajno sigurnost 15 je obavezni a 11 njih je izborni predmet.

Uzorak 3.

I. Opći podaci o visokoškolskoj ustanovi sa akreditovanim studijskim programom sigurnosti				
1)	Naziv visokoškolske ustanove		Fakultet za bezbjednost i zaštitu, Univerzitet „Sinergija“	
2)	Mjesto izvođenja studijskog programa sigurnosti		Bijeljina	
3)	Vlasništvo		Privatno	
4)	Vrste studija		Osnovne akademske studije, Studijski program Bezbjednost i kriminalistika (4 godine, 240) + 180	
II. Podaci o zastupljenosti predmeta sigurnosti u studijskim programima				
	5) Godina studija	6) Broj predmeta sigurnosti	7) Ukupni broj predmeta tokom godine studija	8) Ukupan broj ECTS bodova/kredita
	I	3	8	60
	II	1	8	60
	III	5	8	60
	IV	5	8	60
III. Popis predmeta studijskog programa sigurnosti u kojima je sigurnost programskih sadržaj tih predmeta				
9) Redni broj	10) Naziv predmeta		11) Semestar	12) Status predmeta: obavezni/ izborni
1.	Organizacija i nadležnost policije		I	Obavezni
2.	Osnovi bezbjednosti i zaštite		II	Obavezni
3.	Bezbjednosna kultura		II	Izborni
4.	Sistem bezbjednosti EU		IV	Izborni
5.	Bezbjednosni menadžment		V	Obavezni
6.	Privatan bezbjednost		VI	Obavezni
7.	Organizovani kriminalitet iskorupcija		VI	Obavezni
8.	Etiologija ugrožavanja bezbjednosti		V	Izborni
9.	Javna bezbjednost		VI	Izborni
10.	Sistem bezbjednosti i zaštite		VII	Obavezni
11.	Krizni menadžment		VIII	Obavezni
12.	Metodologija istraživanja bez. Pojava		VIII	Obavezni
13.	Terorizam		VII	Izborni
14.	Detektivska djelatnost		VIII	Izborni
15.	Pravo privatne bezbjednosti		VIII	Izborni
IV. Zbirni podaci o studijskom programu za visokoškolsku ustanovu				
13)	Broj predmeta u kojima je sigurnost ili materija koja se veže za sigurnost programski sadržaj tog predmeta		15	
14)	Broj posebnih predmeta – druga naučna oblast/polje		17	
15)	Ukupni broj predmeta studijskog programa		32 + Diplomski	

Izvor: Fakultet za bezbjednost, Banja Luka <http://www.fzbbi.net>

Na Fakultetu za bezbjednost u Banja Luci, studenti imaju mogućnost da izučavaju sadržaje sigurnosti u okviru trogodišnjeg i četverogodišnjeg programa. Četverogodišnji program je strukturiran kroz 32 predmeta, plus izrada diplomskog rada. Sadržaji koji se odnose na sigurnost zastupljeni su u 15 predmeta (47 posto), dok ostalih 17 predmeta se odnose na druge naučne oblasti. Od navedenih 15 predmeta, njih osam su obavezni predmeti.

Uzorak 4.

I. Opći podaci o visokoškolskoj ustanovi sa akreditovanim studijskim programom sigurnosti			
1)	Naziv visokoškolske ustanove		Visoka škola „Logos centar“
2)	Mjesto izvođenja studijskog programa sigurnosti		Mostar
3)	Vlasništvo		Privatno
4)	Vrste studija		Osnovne akademske studije, Studijski program Sigurnosne studije (4 godine, 240) + (3 godine, 180)
II. Podaci o zastupljenosti predmeta sigurnosti u studijskim programima			
	5) Godina studija	6) Broj predmeta sigurnosti	7) Ukupni broj predmeta tokom godine studija
	I	6	10
	II	4	9
	III	8	10
	IV	8	10
			8) Ukupan broj ECTS bodova/kredita
			60
			60
			60
			60
III. Popis predmeta studijskog programa sigurnosti u kojima je sigurnost programskih sadržaj tih predmeta			
9) Redni broj	10) Naziv predmeta		11) Semestar
			12) Status predmeta: obavezni/ izborni
1.	Uvod u sigurnosne studije		I Obavezni
2.	Osnovi sigurnosti		I Obavezni
3.	Sigurnosni menadžment		I Obavezni
4.	Sigurnosni sistem BiH		II Obavezni
5.	Metodologija istraživanja u sig. Studijama		II Obavezni
6.	Ljudska prava i sigurnost		II Obavezni
7.	Vanjska i sigurnosna politika EU		III Obavezni
8.	Policija i društvo		III Obavezni
9.	Nacionalna sigurnost		IV Obavezni
10.	Privatna sigurnost		IV Obavezni
11.	Obavještajni kapital		V Obavezni
12.	Krizni menadžment		V Obavezni
13.	Sistem zaštite i spašavanja u BiH		V Obavezni
14.	Obavještajne teorije		V Izborni
15.	Demokratska kontrola sig. Sektora		VI Obavezni
16.	Ekonomika sigurnost		VI Obavezni
17.	Detektivska djelatnost		VI Obavezni
18.	Sigurnosna kultura		VI Obavezni
19.	Ljudska sigurnost		VII Obavezni
20.	Poslovno obavještajno djelovanje		VII Obavezni
21.	Ekološka sigurnost		VII Obavezni
22.	Fizička i tehnička zaštita lica i imovine		VII Obavezni
23.	Teorije i sistemi sigurnosti		VIII Obavezni
24.	Globalizacija i sigurnost u savremenom druš.		VIII Obavezni
25.	Metodika otkrivanja org. Kriminala		VIII Izborni
26.	Metodika otkrivanja terorizma		VIII Izborni
IV. Zbirni podaci o studijskom programu za visokoškolsku ustanovu			
13)	Broj predmeta u kojima je sigurnost ili materija koja se veže		26

	za sigurnost programski sadržaj tog predmeta	
14)	Broj posebnih predmeta	13
15)	Ukupni broj predmeta studijskog programa	39 + Diplomski

Izvor: Visoka škola Logos centar Mostar, <http://www.logos-centar.com>

Na visokoj školi Logos centar u Mostaru sigurnosne studije se izučavaju kroz dva studija: trogodišnji i četverogodišnji studiji (180:240 ECTS). U okviru četverogodišnjeg studija studenti izučavaju 39 predmeta, od čega 26 predmeta sa sadržajem sigurnosti, odnosno 66 posto. Od ovi 26 predmeta samo su tri izborna predmeta, a 23 su obavezna.

Uzorak 5.

I. Opći podaci o visokoškolskoj ustanovi sa akreditovanim studijskim programom sigurnosti			
1)	Naziv visokoškolske ustanove		Fakultet političkih nauaka – Program: Sigurnosne i mirovne studije, Univerzite u Sarajevu
2)	Mjesto izvođenja studijskog programa sigurnosti		Sarajevo
3)	Vlasništvo		Javni
4)	Vrste studija		Osnovne akademske studije, Studijski program Sigurnosne i mirovne studije (3 godine, 180)
II. Podaci o zastupljenosti predmeta sigurnosti u studijskim programima			
	5) Godina studija	6) Broj predmeta sigurnosti	7) Ukupni broj predmeta tokom godine studija
	I	0	10
	II	7	10
	III	5	10
III. Popis predmeta studijskog programa sigurnosti u kojima je sigurnost programskih sadržaj tih predmeta			
9) Redni broj	10) Naziv predmeta	11) Semestar	12) Status predmeta: obavezni/ izborni
1.	Uvod u sigurnosne i odbrambene studije	III	Obavezni
2.	Pravo sigurnosti i odbrane	III	Obavezni
3.	Institucije i politika EU	III	Obavezni
4.	Ekonomika sistema sigurnosti	IV	Obavezni
5.	Rukovođenje i upravljanje sistemima sig.	IV	Obavezni
6.	Civilna zaštita	IV	Obavezni
7.	Sigurnosne studije	IV	Izborni
8.	Međunarodna sigurnost	V	Obavezni
9.	Ekološka i industrijska sigurnost	V	Obavezni
10.	Mirovne i humanitarne operacije	VI	Obavezni
11.	Unutrašnja sigurnost	VI	Obavezni
12.	Uvod u studije terorizma	VI	Obavezni
IV. Zbirni podaci o studijskom programu za visokoškolsku ustanovu			
13)	Broj predmeta u kojima je sigurnost ili materija koja se veže za sigurnost programski sadržaj tog predmeta		12
14)	Broj posebnih predmeta		18
15)	Ukupni broj predmeta studijskog programa		30

Izvor: Fakultet političkih nauaka, Sarajevo <https://fpn.unsa.ba/b/>

Na Fakultetu političkih nauaka, Univerziteta u Sarajevu, studenti u okviru trogodišnjeg studijskog programa Sigurnosne i mirovne studije izučavaju predmete sa sadržajem sigurnosti. Tako ovi sadržaji se izučavaju i zastupljeni su u 12 predmeta, a sadržaji drugih naučnih oblasti su zastupljeni u 18 predmeta. Od 12 predmeta u kojima su zastupljeni sadržaji sigurnosti, njih 11 su obavezni predmeti, a samo je jedan izborni.

Zastupljenost predmeta sa sadržajem sigurnosti, kao nastavne discipline u studijskim programima Studija sigurnosti, najveća je na Fakultetu za kriminalistiku i sigurnost Univerziteta INTERLOGOS u Kiseljaku i Visokoj školi Logos centar u Mostaru. Ta zastupljenost je prisutna u 66 posto predmeta četverogodišnjeg programskog studija, odnosno kroz 26 predmeta studenti mogu izučavati pojave sigurnosti, dok kroz 13 predmeta izučavaju druge naučne discipline. Kod drugih visokoškolski ustanova koje su bile predmet komparativne analize, izučavanje drugih naučnih disciplina kroz predmetnu materiju je veće u odnosu na izučavanje predmeta u oblasti sigurnosti. Taj odnos je prkeo 50 posto u korist drugih naučnih disciplina, a na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu taj odnos dostiže i 60 posto u korist drugih naučnih disciplina/oblasti.

Komparativna varijabla	Visokoškolska ustanova				
	FKKS-Sarajevo	FKS-INTERLOGOS	FB Banja Luka	Logos Mostar	FPN Sarajevo
Broj predmeta sa sadržajem sigurnosti	18	26	15	26	12
Broj obavezni predmeta sa sadržajem sigurnosti	9	15	8	23	11
Broj izborni predmeta sa sadržajem sigurnosti	9	11	7	3	1
Broj predmeta drugih naučnih oblasti ili polja	28	13	17	13	18
Ukupan broj predmeta tokom studija	41	39	32	39	30
Broj ECTS bodova/kredita	240	240	240	240	180

Kada je u pitanju najveća zastupljenost obavezni predmeta sa sadržajem sigurnosti u studijskim programima navedenih visokoškolskih ustanova, studijski program Sigurnosni i mirovni studija Fakulteta političkih nauka u Sarajevu i studijski program Sigurnosnih studija Visoke škole Logos centar Mostar imaju najveću zastupljenost obavezni predmeta sa sadržajem sigurnosti. Najmanja zastupljenost ovakvih obaveznih predmeta jena Fakulteta za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije u Sarajevu, gdje je isti broj obavezni i izborni predmeta (9:9).

ZAKLJUČAK

Postavljeni cilj istraživanja je ostvaren jer se utvrdilo stanje i zastupljenost nastavnih sadržaja iz područja sigurnosti u studijskim programima sigurnosti u Bosni i Hercegovini.

Sigurnost je, danas, etablirana naučna i nastavna disciplina koja je zastupljena u samostalnim studijskim programima sigurnosti na pet visokoškolskih ustanova u BiH. U okviru ovih studijskih programa studenti mogu da izučavaju preddiplomske programe (četverogodišnje 240 ECTS i trogodišnje 180 ECTS), kao i postdiplomske i doktorske studije.

Kod većine posmatrani visokoškolskih ustanova u postojećim studijskim programima sigurnosti, studenti imaju mogućnost da izučavaju sadržaje drugih naučnih disciplina u okviru posebnih predmeta, dok je prisustvo predmeta sa sadržajem sigurnosti ispod 45 posto. Dok se sigurnosni sistem naše zemlje, kao i sigurnosni subjekti naše zemlje izučavaju samo u okviru dva studijska programa.

Takovo stanje neminovno ukazuje na potrebu razvoja i implementacije novih, međusobno i međunarodno usklađeni predmeta sigurnosti u programima sigurnosnih studija BiH. Također, to usklađivanje je potrebno i na svim nivoima studija (preddiplomskim, diplomskim i doktorskim), i vrstama studija. Razvoj i primjena ovakvog modela osnova su za međunarodnu saradnju nastavnika i studenata u procesu obrazovanja, menadžera sigurnosti, te bi se moglo utjecati na bolju koordinaciju između potrebe i potražnje za osobljem koje završi programe sigurnosnih studija.

Za nastavak istraživanja predlažem da se uradi detaljna analiza i komparacija izučavanja postojećih nastavnih sadržaja predmeta sigurnosti, koji se izučavaju u okviru studijskih programa, sa krajnjim ciljem razvoja i utemeljenja jedinstvenog i međunarodno usklađenog programa sigurnosnih studija, koji će više biti prilagođen da obrazuje potrebno osoblje, koje može doprinijeti unapređenju rada sigurnosnih institucija u BiH.

Literatura

1. Tatalović S. (2006), *Nacionalna i međunarodna sigurnost*. Zagreb: Politička kultura.
2. Hadžić M. i Radoman J. (2009), *Ekonomija i bezbednost*. Beograd: Centar za civilno-vojne odnose.
3. Collins A. (2010), *Suvremene sigurnosne studije*. Zagreb: Politička kultura
4. Veladžić N. i Kržalić A. (2011), *Metodologija*. Bihać: Pravni fakultet.
5. Kržalić, A. (2007), *Privatna sigurnost*. Sarajevo: Centra za sigurnosne studije.
6. Kržalić, A. (2017), *Vanjska i sigurnosna politika Europske unije*. Sarajevo: Udruženje Nova sigurnosna inicijativa
7. Mikac, R. (2013), *Suvremena sigurnost i privatne sigurnosne kompanije: Privatizacija sigurnosti i posljedice*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turek
8. Pajević, M. (2013), *Savremene obavještajne teorije*. Mostar: Visoka škola „Logos centar“

Internet portali:

<https://www.fkn.unsa.ba/>

<http://fpn.unsa.ba/wpfpn/wp-content/uploads/nplanovi/SIGURNOSNE-I-MIROVNE-STUDIJE-Sigurnosne-i-mirovne-studije.pdf>

<http://www.fbzbl.net/>

<http://logos-centar.com/Sigurnosnestudije.aspx>

<http://interlogos-edu.eu/Sigurnosnestudije.aspx>

<https://fpn.unsa.ba/b/>